

3.1. STOR STÅHEJ FOR INGENTING

- En sociologisk optælling af niqabier i Danmark

Burka-debatten i 2009-2010 døde stort set ud, efter at forskere havde undersøgt, hvor mange kvinder, der bærer ansigtsdækkende beklædning i Danmark. I denne artikel redegøres for nogle af de metoder og beregninger, som lå til grund for det offentliggjorte resultat på 100-200 kvinder i alt, hvoraf omkring halvdelen er etnisk danske kvinder, der er konverteret til islam.

Af Margit Warburg,

professor, dr.phil., Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns

Universitet, warburg@hum.ku.dk.

<http://tors.ku.dk/ansatte/beskrivelse/?id=81818>

Birgitte Schepelern Johansen,

forskningsassistent, ph.d., Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier,

Københavns Universitet,

bjohansen@hum.ku.dk.

Kate Østergaard,

ekstern lektor, ph.d., Institut for

Tværkulturelle og Regionale Studier,

Københavns Universitet,

<mailto:koesterg@hum.ku.dk>.

I flere europæiske lande har brugen af ansigtsdækkende beklædning som niqab og burka blandt muslimske kvinder fået øget opmærksomhed i offentligheden - en opmærksomhed, der i Frankrig Italien og Belgien har resulteret i forskellige former for forbud. I Danmark tog diskussionerne om ansigtsdækkende beklædning fart i august 2009, da det Konservative Folkeparti, som en del af deres plan "Demokratisk integration", anførte, at man ville arbejde for et "forbud mod burkaer".^[1] Forslaget fik støtte fra det andet regeringsparti Venstre, og der blev nedsat et hurtigtarbejdende udvalg under Indenrigsministeriet, med deltagelse af embedsmænd fra Justitsministeriet, Arbejdsministeriet og Ministeriet for Flygtninge og Indvandrere. Udvalget bad blandt andet Københavns Universitet om at undersøge brugen af ansigtsdækkende beklædning i Danmark. Ministeriet ønskede et overslag over antallet af kvinder i Danmark, der bærer en sådan beklædning, deres etniske baggrund samt motivation for og erfaringer med at tildække ansigtet. Resultaterne af undersøgelsen blev samlet i *Rapport om brugen af niqab og burka* (2009), som blev offentlig tilgængelig den 18. januar 2010.

Niqab (til venstre) og burka (til højre)

Internt i muslimske miljøer i Vesten kaldes kvinder, der bærer ansigtsdækkende beklædning, for *niqabier* efter den mest udbredte form, *niqab'en*, som lader øjnene fri (se illustrationen til venstre). Den afghanske lyseblå burka med et tøjgitter for øjnene bruges stort set ikke i Danmark, men burka er blevet stående som den populære betegnelse.

Når en gruppe er fåtallig og svært lokalisérbar

I denne artikel vil vi fremlægge nogle af de metodologiske overvejelser, som vi har gjort i arbejdet med rapportens kvantitative del.^[2] Som gruppe betragtet er kvinder, der bærer niqab eller burka, både fåtallige og vanskelige at lokalisere. Det har niqabierne til fælles med mange andre uorganiserede og ofte marginaliserede smågrupper af sociologisk interesse, for eksempel illegale indvandrere eller hjemløse. Sådanne grupper kan ikke identificeres og optælles ved at udtage en almindelig statistisk tilfældig stikprøve af befolkningen, som man plejer at gøre ved sociologiske undersøgelser af befolkningen som helhed. Da smågrupperne er uorganiserede, kan man heller ikke kontakte dem via eventuelle foreninger. I stedet må man basere sig på en kombination af

flere forskellige metoder og derefter kritisk sammenholde de ofte grove antalsvurderinger med hinanden. Hvis man gennem en sådan *triangulering* af delresultater fra forskellige, uafhængige kilder når frem til nogenlunde konsistente antalsvurderinger, er der grund til at fæste lid til resultatet, selv om oplysningerne fra den enkelte kilde stadigvæk er behæftet med betydelig usikkerhed.

Eksisterende vurderinger af antallet af niqabier

Som udgangspunkt startede vi med at skaffe os et overblik over eksisterende vurderinger af antallet af niqabier, både nationalt og i andre europæiske lande. Der eksisterer ingen tidligere opgørelser fra Danmark, men optællinger fra Frankrig og Holland peger på, at cirka 0,1 procent eller derunder af de muslimske kvinder bærer ansigtsdækkende beklædning. I Holland ved man desuden, at er en stor andel af niqabierne er etnisk hollandske kvinder, som er konverteret til islam. Vi indhentede skøn fra en række danske forskere, som har et grundigt kendskab til forskellige muslimske miljøer i Danmark samt fra tre større muslimske organisationer, og disse skøn lå stort set alle på omkring 100 niqabier (med laveste skøn 50 og højeste skøn 150). Vi fik også bekræftet, at en stor del af niqabierne synes at være etnisk danske konvertitter. Tallet skal sammenholdes med, at der i Danmark er mellem 85.000 og 90.000 muslimske kvinder.^[3] Tallet inkluderer de højst 2000 etnisk danske kvinder som er konverteret til islam, og som vi vil vende tilbage til. Det nævnte skøn på cirka 100 niqabier kommer således ganske tæt på de 0,1 pct., som er skønnet fra Frankrig og Holland.

Lokale antalsopgørelser

Ved undersøgelser af små og svært lokaliserbare grupper vil man typisk koncentrere sig om bestemte geografiske eller sociale udsnit af befolkningen, hvor man kan forvente at finde flest af den gruppe, man er interesseret i. En sådan *stratificeret* undersøgelse af forskellige miljøer er ofte nødvendig for overhovedet at få fat i repræsentanter for den pågældende gruppe. Ved fremskrivning af tallene fra forskellige lokale miljøer til et landsdækkende skøn må man så tage hensyn til, at disse *strata* ikke repræsenterer befolkningen som helhed, men indeholder skævheder, som der skal korrigeres for. I mange tilfælde er det heller ikke muligt at nå samtlige personer i de forskellige miljøer, og man må basere sig på vurderinger fra informanter med et særligt lokalkendskab. Disse *nøgle-informanter* kan selv tilhøre gruppen, dvs. i dette tilfælde er de selv niqabier, men det kan også være udenforstående, som har et specielt, som regel professionelt baseret kendskab til det pågældende miljø.

I vores undersøgelse har vi næsten kun arbejdet med materiale fra landets tre største byer, København, Aarhus og Odense, fordi langt de fleste danske muslimer bor her. I både Odense og Aarhus er de muslimske miljøer forholdsvis tætte og lokaliserbare, og gennem kontakt til personer, der selv bærer niqab, samt andre med godt kendskab til miljøerne, kom vi frem til, at der er 5 til 7

niqabier i Odense og mellem 20 og 40 i Aarhus. Disse tal skal naturligvis vurderes kritisk, hvis de skal danne basis for en generalisering på landsplan. Eksempelvis bor der i følge Lene Kühle fra Aarhus Universitet godt 19.000 muslimer i Aarhus, altså cirka en tiendedel af landets muslimer. På landsplan ville de 20 til 40 niqabier i Aarhus så skulle ganges op med ti, så man får et tal for hele landet på 200 til 400 niqabier. Der imidlertid forhold, der taler for, at denne direkte fremskrivning giver et for højt tal. Først og fremmest bor der flere muslimer med somalisk baggrund i Aarhus end andre steder i landet, og vi ved, at der er en overrepræsentation af somaliere blandt niqabier.

Et andet eksempel på stratificeret optælling er, at vi kontaktede 16 muslimske friskoler fordelt over hele landet, heraf flest i København. Her talte vi med skolelederen, da denne formodedes at have et bredere kendskab til hele forældregruppen end de enkelte lærere, og denne forespørgsel gav et tal på 6 niqabier i alt i et miljø, som vi måtte antage tiltrak nogle af de mest religiøst engagerede muslimske forældre. De 16 skoler, som alle er medlem af Dansk Friskoleforening, repræsenterer en forældregruppe på et sted mellem 1000 og 2000 mødre, dvs. at de 6 niqabier udgør til 0,3 – 0,6 pct. af disse muslimske kvinder. Procentdelen er noget højere end det første estimat på 0,1 pct., men ikke langt højere, og det viser, at selv i miljøer, hvor man kunne forvente at finde mange niqabier, udgør de en meget lille andel af de muslimske kvinder. Antallet på 6 niqabier ser vi som udtryk for et maksimumstal for friskolemiljøet, som har hovedvægt på Københavnsområdet. [\[4\]](#)

En anden anerkendt metode til antalsopgørelse af en spredt og uorganiseret smågruppe er optælling ved bestemte steder eller begivenheder, som tiltrækker medlemmer af gruppen. Vi foretog en sådan lokaliseret optælling til et større arrangement, nemlig fejringen af eid den 20. september 2009 i forbindelse med ramadan-månedens afslutning i Klub Danmark Hallen i København. Ved dette arrangement registrerede vi 12 niqabier ud af cirka 3500 muslimske kvindelige deltagere. Deltagerne ved eid-arrangementet havde primært arabisk eller somalisk baggrund, og derudover deltog med en mindre gruppe af konvertitter. Muslimer med for eksempel tyrkisk og pakistansk baggrund holder overvejende deres egne eid-arrangementer, og der findes så vidt vides meget få niqabier blandt disse grupper. Tyrkiske, pakistanske og bosniske muslimer udgør cirka 42 pct. af de danske muslimer (Jacobsen 2007), og det er altså blandt de resterende 58 pct., at deltagerne i eid-arrangementet skal findes. 58 pct. af de 85.000 - 90.000 muslimske kvinder på landsplan er ca. 52.000. Hvis vi med et konservativt skøn anslår, at cirka 60 pct. af danske muslimer deltager i et eid-arrangement, når vi ned på en population på 31.000 kvindelige eid-deltagere over hele landet. De 3500 kvinder kan nu antages at udgøre en repræsentativ stikprøve af de 31.000 kvinder. Almindelig forholdstalsberegning giver et tal på $12/3500 \times 31.000 = 106$ niqabier på landsplan.

For at få nogle flere data fra hovedstadsområdet kontaktede vi de ledende sundhedsplejersker på Vesterbro, Nørrebro, i Bispebjerg og i Helsingør. Fra disse informanter fik vi en tilbagemelding på

cirka 25 niqabier i alt. Dette tal kan ikke generaliseres til hele populationen, idet vi ikke ved, hvor mange muslimske mødre, der er i de pågældende distrikter. Men tallet kan bruges som en slags minimumsopgørelse for hovedstadsområdet, og det kan, sammenholdt med de øvrige tal, bruges til at indkredse det mulige antal af niqabier i Danmark.

Etnisk danske konvertitter – en særlig gruppe

En tidligere undersøgelse af danske muslimske konvertitter indikerede, at der er mellem 2100 og 2800 konvertitter i Danmark, hvoraf cirka to tredjedele er kvinder (Jensen og Østergaard 2007). I undersøgelsen blev 90 kvinder interviewet, og blandt dem var der fire niqabier, hvilket jo er en meget høj procentdel (4 pct.). Simpel forholdstalsregning giver mellem 60 og 80 etnisk danske niqabier på landsplan, men dette tal er behæftet med en betydelig usikkerhed, idet beregningen går ud fra en observation på kun 4 personer. Opgørelsen understøtter dog antagelsen om, at en væsentlig del af niqabierne er etniske danskere.

Sammenfattende vurdering

Hvis vi skal sammenfatte disse forskellige deloptællinger fra informanter, friskolerne, sundhedsplejerskerne samt eid-arrangementet når vi frem til, at vi positivt har identificeret 57 niqabier i alt, hvoraf højst et par stykker kan være talt dobbelt. De forskellige strata, som disse optællinger er foretaget i, dækker dog ikke alle muslimer i Danmark. Antager vi en dækning på 50 pct., når vi frem til 114 niqabier i alt. I forhold til de indledende skøn fra danske forskere, der lå mellem 50 og 150 samt optællingerne fra Holland og Frankrig, synes dette tal ikke urimeligt. Vi vurderede dog, at det mest realistiske bud lå tættere på 150 end de 100, fordi der kan eksistere isolerede grupper af niqabier, som vores kontakter ikke kender til. Set i lyset af, at flere kilder peger på, at blandt de kvinder, der bærer niqab, er omkring halvdelen konvertitter, så passer vores tal på 60-80 konvertitter som bærer niqab også godt med i alt cirka 150 niqabier på landsplan. I rapporten valgte vi, på grund af usikkerheden, at angive et interval på mellem 100 og 200 kvinder.

Referencer

Jacobsen, Brian (2007) "Muslimer i Danmark – En kritisk vurdering af antalsopgørelser", i Margit Warburg og Brian Jacobsen (red.) *Tørre tal om troen. Religionsdemografi i Danmark i det 21. århundrede*. Højbjerg: Forlaget Univers.

Jensen, Tina Gudrun and Kate Østergaard (2007) *Nye muslimer i Danmark. Møder og omvendelser*. Højbjerg: Univers.

Rapport om brugen af niqab og burka (2009), Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet. www.e-pages.dk/ku/322/.

[1] www.konservative.dk/nytogdebat/nyheder/2009/august/sider/integrationsudspil.aspx.

[2] Artiklen bygger på et foredrag med titlen "Quantitative Studies of Rare and Elusive Minority Populations: Counting Niqabs and Burqas in Denmark", som Margit Warburg holdt ved symposiet *Figuring out Migrants and Making Research Counts: On the Uses and Abuses of Quantitative Methods in Migration Research*, Københavns Universitet den 28. oktober 2010.

[3] Dette antal er baseret på den hidtil mest præcise vurdering af antallet af muslimer i Danmark (Jacobsen 2007). Vi har fremskrevet Jacobsens tal ud fra indvandringsstatistikker til ca. 217.000 i 2009, hvoraf halvdelen er kvinder. Fraregnes piger, der er så små, at de ikke kan bære niqab, så kommer man frem til det nævnte antal.

[4] Ud over de 16 skoler er der sandsynligvis nogle mindre muslimske friskoler, som ikke er medlemmer af Dansk Friskoleforening, men vi vurderer, at vi har haft kontakt til den helt overvejende del af de muslimske friskoler.